

מקוה [עייין ברש"י כיצד היא הזריעה המטהרת] — נטהר כולו.

ושואלת הגמרא: הא גופא קשיא. אמרת נטמא מקצתו — לא נטמא כולו. וחדר תני "נטהר מקצתו — נטהר כולו" — למימרא דנטמא כולו, וקשה: כיצד נטמא כולו?

אמר אביי: כגון שהעבירו לשלג על אויר תנור העשוי מחרס. דהתורה העידה על כלי חרס שהוא מטמא מאוירו את כל האוכלים ז' ב-ו והמשקים שבתוכו, אפילו את האוכלים והמשקים שאיננו נוגע בהם, וכמו אם היה הכלי חרס מלא זרעוני חרדל, שכל אחד מהם הוא אוכל בפני עצמו, ולא נגע הכלי בכל החרדל ובכל זאת נטמא כל החרדל בהיותו בתוך הכלי.

מתניתין:

משל משלו חכמים באשה ביחס למבנה הפנימי שלה, שהוא דומה לבית, שיש בו:

הא שאמר רבא שבודקין הוא — במאני דכיתנא. בבגדי פשתן שבהם ניכר הדם יותר.

ואיבעית אימא: הא והא במאני דכיתנא. הא — בחדתי, הא — בשחקי שבהם (137) ניכר הדם יותר.

שנינו בברייתא שהיו נוהגין טומאה וטהרה בשלגין.

תנן התם: שלג אינו לא אוכל ולא משקה.

חישב עליו לאכילה — אינו מטמא טומאת אוכלין.

אבל אם חישב עליו למשקה — מטמא טומאת משקין.

נטמא מקצתו — לא נטמא כולו, שכל יחידה בשלג נחשבת כיחידה לעצמה.

נטהר (138) מקצתו על ידי "זריעתו" במי

שטעם האיסור הוא משום שחייב העד להיות רך וכמבואר בסוגיתנו, והביא שכן היא גם דעת הרשב"א שבגד קשה אין ראוי לבדוק בו משום שיכול לפצוע האשה מחמת קושותו.

138. הר"ש [טהרות פרק ג משנה ב] הקשה אם כל פתית מהשלג הוא יחידה בפני"ע לקבלת טומאה, כיצד מועילה השקת מקצתו לכולו והרי אינם שייכים זה לזה. ותירץ הר"ש שטהרת השלג היא בכך ששלג שהושק למקווה כשר לטבילה, ואחר שהוכשר הפתית הראשון ונהיה כמקווה עצמו השני שנוגע בו כנוגע במקווה עצמו, וכך כולם כשנוגעים זה בזה נטהרו. אבל לדין קבלת טומאה אין נגיעה זה בזה גורמת

137. רש"י [ד"ה "ולא"] פירש שמעלת השחקים לבדיקה היא בכך שהם לבנים יותר. התוספות בשבועות [ו, ב ד"ה "גלימא"] הוכיחו מהסוגיא שם להפך שהחדשים לבנים יותר מהשחקים, ולכן פירשו שמעלת שחקים לבדיקה היא בכך שהם רכים יותר. ובישוב דעת רש"י שהשחקים לבנים יותר כתבו התוספות [ד"ה "והא"], שהגמרא בשבועות היא בגלימא שאין הדרך לכבסה ולכן החדשים לבנים יותר, וסוגיתנו היא בחלוק המתכבס תדיר והישן יותר לבן יותר. ובספרים אחרים גרסו ברש"י "לבנים ורכים יותר".

הרמ"א [קצ, לג] כתב שאסור לבדוק בכד קשה, וביאר בסדרי טהרה [קצו, כב] ביאר

א. החדר — משל לרחם עצמה.

כלפי חוץ.

ב. הפרוזדור — משל⁽¹³⁹⁾ למעבר מהרחם

ג. העליה — משל⁽¹⁴⁰⁾ למקום נפרד, המצוי

טומאה שרק יחידה אחת נטמאת כולה במגע במקצתה.

בעיקר דברי הר"ש ששלג כשר לטבילה הביא הבית יוסף [יו"ד רא, ל'] שרבים מהראשונים הסוברים שרק מועיל להשלמת מ' סאה ואינו כשר לטבילה. עוד הביא הבית יוסף [שם, ד"ה "כתב המרדכי"] שגם אם שלג בעצמותו הוא כמים וכשר לטבילה, לא יוכשר מעשה הטבילה בו, שכיון שכל פתית הוא יחידה בפנ"ע אינו טובל בתוך מ' סאה שא"א שיעגו פתיתים רבים כ"כ בכשרו, ודווקא במים שכולם נהפכים ליחידה אחת בכל מה שטובל נחשב שטבל בכל הארבעים סאה.

139. נחלקו הפוסקים מהו המקום הנקרא פרוזדור, ולהבנת מחלוקתם יש להקדים שחכמי הטבע מבדילים בין הרחם, צואר הרחם, והנרתיק. קצהו הצר של הרחם נקרא צואר הרחם והוא בולט בסופו לחלל הנרתיק.

כתב הרמב"ם [איסור"ב ה, ג] "וצואר הרחם כולו והוא המקום שמתקבץ ראשו בשעת העיבור שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור". החת"ס [שו"ת יו"ד, קסז] סובר שכוונת הרמב"ם היא לנקרא בלשונינו צואר הרחם והוא הפרוזדור. אולם במנחת שלמה [חלק ב ע, לו] מסתמך על דברי רופא מפורסם שהובאו דבריו באנצקלופדיה התלמודית [דם נדה 13א] שהרופאים בזמן הרמב"ם קראו צואר הרחם למה שנקרא היום נרתיק. והביא שם שכבר הב"ח [שו"ת החדשות, לד] נסתפק מהו המקום שקראו הרמב"ם צואר הרחם, כשיטת המנחת שלמה נראה שסבר גם הערוך [ערך פרוזדור]. וראה בחזו"א [יו"ד צב, כח] מה שהקשה על החת"ס.

מדברי הרמב"ם ישנם הוכחות לב' הצדדים, שכתב [איסור"ב ה, ד] "ובשעת גמר ביאה נכנס האבר בפרוזדור" ואם הכוונה לנקרא בלשונינו צואר הרחם אין יכול האבר ליכנס שם שרוחב פתח צואר הרחם הוא כ 2 מ"מ, אלא אם כן נאמר שנשתנו הטבעים. אולם מאידך יש להוכיח שאין כוונת הרמב"ם שהנרתיק הוא הפרוזדור ממה שכתב [איסור"ב ד, כב] שהבודקת צואר הרחם צריכה לקחת מכחול דק ולהניח מוך בראשו, וכדי להגיע לנרתיק אין צורך בכל זה. ובמנחת שלמה [שם] עמד על לשון הרמב"ם, וראה בשו"ת הב"ח [לד"לה] שדייק עוד בדברי הרמב"ם בנידון זה.

נפק"מ נוספות מספק זה היא לבדיקות האשה שפסק השו"ע [יו"ד קצו, ו] שצריכה האשה לבדוק עד מקום שהשמש דש, ובבית יוסף [קצו, ד"ה "ודברים"] ביאר שחייבת לבדוק בכל הפרוזדור, ותמה הבית יוסף שאי אפשר שיכנס העד כל כך בעומק.

עוד תלוי בנידון זה מתי הוא רגע לידת התינוק, שבגמרא להלן [מב,] מצינו שלידה היא כשהוציא העובר ראשו חוץ לפרוזדור. ודנו הפוסקים בהוציא ראשו חוץ לצואר הרחם קודם השקיעה ויציאתו לחוץ היתה אחר השקיעה באיזה יום ימולו תינוק זה. וראה באוצר הברית [ט, ד, ד"ו].

עוד דנו הפוסקים היכן הוא המקור שפתיחתו גורמת טומאה לאשה, ומהו הבית החיצון שבהגיע אליו הדם טמאה האשה. ותלוי הדבר במקום הפרוזדור. וראה בסדרי טהרה [קצד, כו], ובמנחת שלמה [ב, ע. ענף ד] ובמגילת ספר [לד יג"ז] שהאריכו בנידונים אלו.

140. הרמב"ם [איסור"ב ה, ד] כתב המקום שיש

מעל לרחם ומעל לפרוזדור, ומשם יש מעבר הנקרא "לול" אל הפרוזדור.

ושני דמים שונים יוצאים מאותו ה"בית", דם אחד יוצא מן החדר [רחם], ודם שני יוצא מהעליה.

דם החדר — טמא.

דם העליה — טהור.

נמצא הדם בבדיקה שבדקה בפרוזדור, ואין ידוע אם הוא דם טמא הבא מהחדר או דם טהור הבא מן העליה — ספקו טמא! לפי⁽¹⁴¹⁾ שחזקתו של הדם שהוא בא מן המקור ולא מן העליה, שכן רוב הדמים היוצאים מגוף האשה באים מהרחם עצמה ולא מן העליה שעליה.

גמרא:

רמי בר שמואל ורב יצחק בריה דרב יהודה, תנו, שנו את מסכת נדה, בי רב הונא:

אשכחינחו רבה בר רב הונא דיתבי, כאשר הם שונים את משנתנו, וקאמרי:

החדר נמצא מבפנים, לצדה הפנימי של האשה.

הפרוזדור נמצא מבחוץ, לצדה החיצוני של האשה.

ועלייה — בנויה על שתיקה, מעליהן.

ולול, מעבר, פתוח בין עליה לפרוזדור, שדרך אותו הלול יוצא דם העלייה הטהור ויורד אל הפרוזדור.

[החדר נמצא בצידו הפנימי של הגוף בסמוך לגב האשה, הפרוזדור נמצא לפניו בסמוך

העליה קרוב יותר ומסתבר שהגיע הדם מהמקום הקרוב אין בכח הרוב להכריע נגד הקרוב, וטומאת האשה לשיטת רבא היא משום שדם החדר מצוי יותר.

בביאור דין מצוי ומעלתו להכריע יותר מקרוב כתב בשיעורי ר' שמואל [ב"ב סט] ג' דרכים,

א. "מצוי" הוא ג"כ מפרשת רוב ואין הוא עדיף משאר רוב, אלא ששני רוב חזקים יותר מאחד.

ב. "מצוי" איננו רוב בפנ"ע אלא מאלים ומחזק את הרוב שיהא עדיף מקרוב.

ג. "מצוי" הוא רוב בפנ"ע והוא לבדו מכריע נגד הקרוב, ומעלת המצוי היא שהוא "רובא דליתא קמן" שמועיל לברר ולפשוט הספק מה שאין כן רוב דמים הוא "רובא דאיתא קמן".

בו שתי ביצים של אשה והשבילים שבהן מתבשלת שכבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה. ובחזו"א [יו"ד קה] כתב שקשה לעמוד על המציאות המדוברת במשנתנו, שאין אנו יודעים היום על מקור דמים נוסף מלבד הרחם. וראה במעשה טוביה [עולם העשיה, גן נעול], [א] שצייר את מבנה האברים הנקראים חדר ועליה, ובחכמת בצלאל כתב שציור זה הוא הנכון שמחבר הספר מעשה טוביה היה רופא ובקי בחכמת הניתוח.

141. בגמרא כבבא בתרא [כד, א] נחלקו אבוי ורבא מחמת איזה דין טמאה האשה, אבוי סובר שכיון שדמי החדר מרובים מדמי העליה סומכים על הרוב וטמאה. ורבא חולק וסובר שכיון שדם

לבטן, ועליה מעל שניהם⁽¹⁴²⁾. שלשה פתחים ישנם בפרוזדור, אחד שמכניס דם מהעליה (ומקומו בחלק העליון של הפרוזדור הנקרא גג פרוזדור). ופתח זה הוא הלול שמוזכר בסוגיתנו. השני מכניס דם מהחדר, (ומקומו בתחתית החדר בסמוך לקרקע הפרוזדור). והשלישי מוציא את שני הדמים מהגוף לחוץ.

ונמצא שדרך הפרוזדור עוברים שני דמים בדרכם החוצה – דם החדר שהוא טמא ודם העליה שהוא טהור, ולכן המוצאת דם בפרוזדור ישנו ספק מהו דינה, ויבוארו בזה במהלך הסוגיא ארבעה שיטות⁽¹⁴³⁾.

אם נמצא הדם בבדיקה שנעשתה בחלקו

142. ראה תרשים בסוף הפרק.

להבנת המחלוקת שבסוגיתנו יש להוסיף את שכתבו התוספות [ד"ה "מן"] שיש להבדיל בפרוזדור בין שלשה מקומות, א. קרקע הפרוזדור שמתחת לפתח יציאת הדם מהגוף, ב. גג הפרוזדור מהלול ולפנים, ג. מהלול ולחוץ. לול החדר ממוקם בחלק התחתון של החדר ולכן דרכו לזוב רק לקרקע הפרוזדור ומשם יוצא מהפתח התחתון מחוץ לגוף, לכל מקום אחר בפרוזדור יכול דם החדר להגיע רק אם תשכב האשה בתנוחת מסוימות.

לול העליה מקומו למעלה בגג הפרוזדור, ומשם דרכו לזוב כלפי חוץ, ולכן בכל גובה הפרוזדור ממקום הלול ולחוץ מצויים דמי העליה. כששוכבת האשה על גבה זב דם העליה גם מהלול ולפנים. וראה בשרטוט המובא בספר חכמת בצלאל.

המהר"ם סובר שרש"י חולק על פירוש התוספות, ובחכמת בצלאל נסתפק אולי הרמב"ם חולק על התוספות. ובחזו"א [יו"ד, קה] כתב שאין מחלוקת כלל בין הראשונים בענין מבנה החדר והעליה.

נחלקו האחרונים היכן הוא מקום הלול העליה והיכן הוא הפתח שממנו יוצא הדם מהגוף ולחוץ, בצירוי שצירי המהר"ם ממוקמים הלול והפתח זה כנגד זה. אולם הערוך לנר חולק וסובר שלול העליה נמצא כלפי חוץ והפתח התחתון הוא באמצע הפרוזדור. והוכיח הערוך

לנר שאין הפתחים מכוונים זה כנגד זה שאם כן דם העליה יפול למטה ויצא, ובסוגיתנו מבואר שדרכו לזוב בתוך הפרוזדור מהלול ולחוץ. בצירוי המובא בחכמת בצלאל צייר את העליה באלכסון ולכיוון החוץ היא נמוכה יותר, ולפי זה לא קשה קושית הערוך לנר שגם אם הפתחים הם זה כנגד זה לא יפול הדם ישר תחתיו אלא ממשיך בנפילה אלכסונית כלפי חוץ. אולם גם בצירוי של החכמת בצלאל אין הלולים מכוונים.

יש להסתפק לערוך לנר לאיזה פתח מתכוונת הגמרא שמחלקת בין "מהלול ולפנים" לבין "מהלול ולחוץ", שבפשטות הכוונה ללול העליה שרק הוא הזוכר במפורש בגמרא. אבל מרש"י [ד"ה ספיקו טמא] שביאר שמהלול ולחוץ טהור משום שדם החדר אינו מגיע לשם שיצא דרך פתח התחתון נראה שפתח התחתון הוא "הלול" שבסוגיתנו.

143. כל המחלוקת שבסוגיתנו יסודם משלשה נידונים:

- א. להיכן מצוי שיזבו דמי החדר והעליה.
  - ב. האם בכח הרוב להכריע שהגיע הדם למקום שאין מצוי שיזוב לשם.
  - ג. האם בכח הרוב להכריע שהגיע הדם ממקום מרוחק או שעדיף לתלות שהדם מקורו מהמקום שקרוב יותר.
- ולהלן נבאר כל מחלוקת לאיזה מהנידונים היא שייכת.

אתא רבה בר רב הונא, [לאחר ששמע את דבריהם של רמי בר שמואל ורב יצחק, ששנו אותם בבית מדרשו של רב הונא, אביו].

ואמר ליה לאברה [לרב הונא] — האם "נמצא הדם מן הלול ולפנים ספקו טמא" — אמרת לך, מר? [וכפי ששמעתי את התלמידים שונים בבית מדרשך].

והא אנן ש"חזקתו מן המקור" (145) תנן במשנתנו, ואם כן, הוא ודאי טמא (146), ולא

הפנימי של הפרוזדור, שהוא מן הלול ולפנים, דהיינו, לכוון החדר הפנימי — ספקו של הדם שאנו מסופקים בו אם הוא מן החדר או מן הלול — טמא! (144).

ואם נעשתה הבדיקה בחלקו ה"חצוני" של הפרוזדור, שהוא מן הלול ולחור, ונמצא בו דם — ספקו טהור, שהרי יש לנו לומר שדם זה הוא רק מן העלייה, והוא דם טהור. כי הדם הטמא הבא מן החדר מגיע לאמצע הפרוזדור, ומשם הוא יוצא דרך פתח "כתלי הרחם", ואינו ממשיך לכוון החלק החיצוני של הפרוזדור!

הפרוזדור אי אפשר ללכת אחרי הרוב, שמעלת הרוב היא בכך שהדבר מצוי בעצמותו, ומכיון שלגג הפרוזדור אין מצוי שיגיע דם החדר אף על פי שמצוי הוא יותר מדם העליה, זהו רוב חלש שאין בכוחו להכריע נגד חזקה. וכפירוש זה מבואר גם בחידודי הלכות, וראה מה שכתב בערוך לנר [ד"ה "אנא הכי"]:

145. תוספות ד"ה "והתנן" הקשו שגם המשנה שטמאת בודאי נקטה בלשון "ספיקו טמא", ומהי הראיה שרמי בר שמואל ור"י בריה דרב יהודה אינם מתכוונים גם הם לטומאת ודאי ודיברו בלשון המשנה. ותירצו התוספות שהמשנה שסיימה "שחזקתו מהמקור", סמכה על סיום הדברים שמבאר תחילתם, מה שאין כן רמי בר שמואל ור"י בריה דר"י שקצרו בדבריהם ואמרו רק "ספיקו טמא" בודאי כוונתם כפשטות הלשון שטמאה רק מספק.

רש"י [ד"ה ספיקו] כתב שאין הראיה מהלשון, אלא מהדין שטיהרו מהלול ולחור ולא חששו לרוב.

146. בישוב שיטת רמי בר שמואל ור"י בריה

144. בגמרא בבבא בתרא [כד, א] מבואר שדם החדר מרובה מדם העליה וגם מצוי יותר שזב מהחדר, וצריך ביאור מדוע טמאה האשה רק מספק ולא נכריע מכח רוב ומצוי שודאי טמאה. ובפרט שמהלול ולפנים רק דם החדר דרכו לזוב ולא דם העליה, ואף על פי שהאשה בחזקת טהרה הרי עדיף רוב מחזקה.

ובחזו"א [יו"ד קז, א] תירץ על פי דברי התוספות [ד"ה "מן"] שסוגייתנו מדברת בדם שנמצא בגג הפרוזדור וכמבואר בגמרא להלן [יח, א], ולשם גם דם החדר אין דרכו לזוב שדרכו לזוב כלפי מטה ולא כלפי מעלה. וביאור הספק הוא שלגג הפרוזדור מהלול ולפנים מספיק שתשכב האשה כדי שיגיעו לשם דמי העליה, מה שאין כן דם החדר כדי שיעלה כלפי מעלה צריכה האשה להתכופף הרבה דבר שאינו מצוי כלל. ואם כן אף על פי שדם החדר כמותו מרובה, מכל מקום מרובות הם יותר האפשרויות שיגיע דם העליה לגג הפרוזדור, ושקולים הם הצדדים. וכפירוש זה משמע מהמהרש"א [בתוספות ד"ה מן הלול].

ביאור נוסף כתב החזו"א שגם אם שקולות האפשרויות שדם החדר ודם העליה יגיעו לגג

ספק!?

אמר ליה רב הונא לרבה בריה: **אנא**, לא לימדתי לתלמידי את שאמרו, אלא **אנא הכי קאמינא**:

[שיטה שניה בדין דם שנמצא בפרוזדור]

נמצא הדם בפרוזדור מן הלול ולפנים — **ודאי טמא**, שחזקתו מן המקור.

מן הלול ולחוץ⁽¹⁴⁷⁾ — **ספקו טמא**, כי יש להסתפק אם בא הדם מהחדר או מהעלייה.

אמר אביי: **מאי שנא מן הלול ולחוץ דספקו טמא**, דדלמא שחתה, שככה על בטנה, ומחדר אתא! שאז ירד הדם בפרוזדור כלפי צדו ה"חיצוני" ולא יצא מהנקב של יציאת דם ב"כתלי הרחם".

ואם כן, בנמצא הדם מן הלול ולפנים נמו —

מדוע הוא ודאי טמא? **אימא אזדקרה** ששכבה על גבה — **ומעלייה אתא**⁽¹⁴⁸⁾, ויהיה רק ספק טמא?

אלא, אמר אביי:

[שיטה שלישית בדין דם שנמצא בפרוזדור]

אי בתר חשישא אזלת, שיש לחשוש שמא שינתה את מצב עמידת גופה הרגיל [וכגון החשש ששחתה או איזדקרה] — **אידי ואידי**, בין נמצא בפרוזדור מבפנים ללול או מחוצה לו⁽¹⁴⁹⁾ — **ספק הוא!** כי המצאות הדם משתנה לפי שינוי מצב גופה, ואין אנו יודעים כיצד הוא השתנה.

[צד נוסף העלה אביי והיא השיטה הרביעית בסוגיתנו]

ואי בתר חזקה אזלת, שלא חוששים לשינויים במצב עמידת גופה — מן הלול

מהלול ולחוץ יש ללמוד שאלים כח הרוב וחוששים לו גם במקום שאין מצוי שיגיע לשם, ומשום רוב זה מסתבר לטמא בודאי מהלול ולפנים, שדם החדר מצוי יותר שזב שם.

ותירצו שקושית אביי היא שכדי שיגיע דם החדר לגג הפרוזדור מהלול ולחוץ צריכה האשה להתכופף בשכיבה, ואם חוששים לתנוחה שכזו בהכרח שמצוי ששוכבת האשה, ורק לכן יש חשש שבאחת השכיבות נתכופפה. והקשה אביי שמאחר ומצוי ששוכבת האשה יכולים כל הדמים להגיע לכל מקום, ואין טעם לחלק בין מהלול ולחוץ לבין מהלול ולפנים.

149. **התוספות** [יח, א ד"ה "כאן"] פירשו גם את דברי אביי כשיטתם בכל הסוגיא שנמצא הדם בגג הפרוזדור, ולדבריהם סובר אביי שגם מהלול ולפנים אי אפשר לטמא בודאי משום

דרי כתב רש"י [יח, א ד"ה "אלא", לגירסת הרש"ש] שהם יעמידו המשנה בדם שנמצא בקרקע פרוזדור, ששם גם הם מודים שהטומאה ודאית. וראה בערוך לנר שתירץ בדרך אחרת.

147. **החזו"א** [יו"ד קז, ב] ביאר שמחלוקת רב הונא עם תלמידיו היתה האם בכח הרוב להכריע שהגיע הדם למקום שאין מצוי כל כך, ומשום שהחשיב רב הונא כח הרוב סובר שגם לגג הפרוזדור תולים שהדם הגיע מהחדר, ורק בגג הפרוזדור מהלול ולחוץ שכדי שיגיעו לשם דמי החדר צריכה להתכופף ולהטות עצמה כאחד דבר שראינו מצוי כלל, אין הולכים בודאי אחרי הרוב.

148. **הקשו התוספות** [ד"ה "מן"] שהסברא היא להפך מקושית אביי שמכך שמסתפקים לטמא

תני רבי חייא: דם הנמצא בפרוזדור, חייבים עליו על ביאת מקדש [אם נכנסה למקדש]. לאחר שמצאה את הדם בפרוזדור, ושורפין (152) עליו את התרומה שנגעה בה.

ולפנים ודאי טמא, שאין דרך הדם היוצא מן העליה לחזור לאחוריו (150), ואם כן ודאי שהדם הנמצא הוא מהחדר בלבד. ומן הלול ולחוץ (151) — ודאי טהור שרק הדם מן העליה מגיע לשם.

החילוקים מטעם אחד. שדין נמצא מהלול ולחוץ תלוי בנידון האם מצוי ששוכבת האשה ויש לחוש לדם החדר. ודין נמצא מהלול ולפנים אינו תלוי בזה שהרי כל הדמים אינם יכולים להגיע לגג הפרוזדור אלא בשינוי, והטעם לטמא בודאי הוא מדין רוב, ואביי בצד הראשון סובר שאין לסמוך על הרוב כיון שהעליה קרובה יותר ומסתבר שהגיע הדם מהמקום הקרוב, ובצד השני סובר אביי שרוב עדיף מקרוב.

בגמרא בב"ב [כד, א] נחלקו אביי ורבא בשאלה זו האם יכול הרוב להכריע נגד קרוב, וסובר אביי שרוב עדיף וכלשון השני שבסוגיתנו. (ואפשר שהמחלוקת בדין מהלול ולחוץ ובדין מהלול ולפנים יסודם אחד, שמקובל היה להם שמהלול ולחוץ אין טמא בודאי, והלשון הראשון שסבר שמצוי ששוכבת הוכיח מזה שרוב לא יכול להכריע, והלשון השני סבר שטעם הטהרה מהלול ולחוץ הוא משום שאין מצוי ששוכבת ואין להסתפק בדם החדר, אבל במקום שישנו ספק הרוב עדיף).

בעיקר הדין שהולכים אחרי הקרוב נסתפק בשיעורי ר' שמואל [ב"ב, סו] האם הוא מסברא או שרק נלמד מגזירת הכתוב. ובקובץ שיעורים [ב"ב, עח] הכריע שהוא בירור. החתם סופר [ב"ב כג, ב] ביאר שקרוב שקורבתו מוכיחה, הוא מדין "רובא דליתא קמן".

152. **בשב שמעתתא** [שמעתתא ד', א] הקשה שכדי שישרפו תרומה צריך שתרגיש האשה ביציאת הדם, שרק דם היוצא בהרגשה מטמא מדאורייתא, וכיון שהרגישה האשה הרי שברגע

שדם החדר אין דרכו לעלות למעלה, ויותר שכיח שיגע דם מהעליה גם למהלול ולפנים מאשר דם החדר.

אולם רש"י [ד"ה "מסייע", יח, א ד"ה "לרמי"] סובר שגם בנמצא בקרקע הפרוזדור מהלול ולפנים אין הטומאה ודאית, וצ"ע כיון שדם החדר מרובה ומצוי יותר לזוב מדם העליה, ועוד שבקרקע הפרוזדור מהלול ולפנים דרכו של דם החדר לזוב ודם העליה אין מגיע אלא בשינוי, מדוע לא תהא הטומאה ודאית.

עוד הקשו התוספות שאם בכל מקום בפרוזדור טמאה רק מספק, אין לנו אשה שתהיה נדה בודאי כשנמצא הדם בבדיקות. וראה להלן יח, א התירושים שהבאנו לישוב קושיא זו.

150. לפירוש התוספות שסוגיתנו עוסקת בנמצא הדם בגג הפרוזדור, ואי אפשר גם לדם החדר להגיע ל"מהלול ולפנים" אלא כשנתכופפה, יש להקשות שגם אם לא חוששים בסתם אשה לשינויים במצב גופה, כשנמצא הדם בגג הפרוזדור מוכח שקרה איזה שינוי שהרי בלעדיו לא יגיע דם לגג הפרוזדור.

ותירצו התוספות שהטעם שמטמאים בנמצא מהלול ולפנים הוא מדין רוב, וטענת אביי היא שאם אין מצוי ששוכבת האשה אין לעליה העדיפות שמגיע משם כדרכו, ונשארה רק מעלת החדר שדמיו מרובים.

151. ב' הצדדים שהעלה אביי חלוקים זה מזה גם בדין מהלול ולחוץ וגם בדין מהלול ולפנים, ומתוספות [ד"ה "מן"] נראה שאין ב'

טמא ספק — לא פליגי רבי חייא ורב קטינא אהדדי, וגם רב הונא מסכים עמם.

אלא — כאן מן הלול ולפנים, טמא ודאי, ובזה איירי רבי חייא.

כאן מן הלול ולחוץ, הווי ספק, ובזה איירי רב קטינא, ומתאימים דבריהם עם דברי רב הונא.

ומקשה הגמרא:

[ד] אלא, לרמי בר שמואל ולרב יצחק בריה דרב יהודה, דאמרי: מן הלול ולחוץ ספקו טהור, מן הלול ולפנים ספקו טמא — הני מתניתא דרבי חייא דרב קטינא כמאי מתוקמא? על כרחך רק מן הלול ולפנים [כי מן הלול ולחוץ ספקו טהור ואלו רבי חייא ורב קטינא מטמאים] — לימא פליגא דרבי חייא שאמר מן הלול ולפנים ודאי טמא ואילו הם אמרו ספק טמא?!

ומתרצת הגמרא: לא קשיא.

ורב קטינא אמר: אין חייבין עליו על ביאת מקדש, ואין שורפין עליו את התרומה, שאינו אלא ספק (153).

ומבאר הגמרא כיצד יפרשו ארבעת השיטות שהובאו לעיל את הברייתא:

[א] להך לישנא [השיטה השלישית] דאמר אבוי "אי בתר הששא אזלת — אידי ואידי ספק" — מסייע ליה לרב קטינא, ופליגא דרבי חייא על אבוי, כי לאבוי לעולם הוי ספק, ואלו רבי חייא מטמא בודאי.

[ב] להך לישנא [השיטה הרביעית] דאמרת "אי בתר חזקה אזלת — מן הלול לפנים טמא בודאי" — מסייע ליה לרב חייא שטמא בודאי, ודיבר רבי חייא מן הלול ולפנים, ופליגא דרב קטינא שאמר אידי ואידי ספק הוא.

[ג] לרב הונא, שאמר [השיטה השנייה]: מהלול ולפנים טמא ודאי, ומן הלול ולחוץ

י"ח-א

החיצון, והתחיל הספק רק אחר שפרש הדם ממקום הקביעות.

בשערי יושר [שער ד, ג, ד"ה "וכן"] תירץ שאין מדובר בסוגייתנו שהרגישה האשה, ואף על פי כן שורפים את התרומה משום שסומכים על כך שרוב נשים מרגישות בראיתן ותולים שגם אשה זו הרגישה. והחזו"א [י"ד קז, א] תירץ שסוגייתנו מדברת שקרו מקרים שמונעים את אפשרות האשה לדעת אם הרגישה וכדלהלן נז, ב.

ההרגשה קודם שראתה את הדם יודעת על המצאתו ומתחילה להסתפק אם הוא מהחדר או מהעליה, ואם כן נולד הספק במקום הקביעות ולא הולכים אחרי הרוב.

ובשואל ומשיב [מהדורא ב', ג, א] תירץ שכיון שאין הדם מטמא אלא כשמגיע לבית החיצון אין מתחיל הספק ברגע ההרגשה, שאף על פי שיודעת שיש דם אין ממנו עכשיו נפק"מ, ורק כשנמצא בבדיקה בבית החיצון מתחיל הספק.

הנודע ביהודה [קמא, נה ד"ה "מעטה"] כתב שגם הרגשת זיבת דם בבית החיצון נחשבת להרגשה שטמאה מדאורייתא, ולדבריו אפשר לתרץ קושיית השב שמעתתא שלא הרגישה בפתיחת המקור ורק הרגישה בזיבת הדם בבית

153. התוספות [ד"ה "איין"] הקשו שכל ספק טומאה אם הספק הוא ברשות היחיד ודאי טמא, ואם ברשות הרבים ודאי טהור, ומדוע בסוגייתנו נשאר הספק במקומו. ותירצו התוספות על פי